

RELIGIE – SECULARIZARE – INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ

Autor: Georgeta Filitti | 13 februarie 2022

Subiectul e extrem de vast și, de fapt, se confundă cu istoria omenirii. Ca să-l putem discuta e necesară o riguroasă schematizare, pornind chiar de la ființa umană. Homo erectus a fost programat să stabilească anumite relații cu mediul înconjurător, ceea ce a presupus curiozitate, inventivitate, creativitate, nedumerire, spaimă. Acestea din urmă depășindu-l, a considerat stimulii externi abătuți asupra lui ca aparținând unor puteri necunoscute. Așa s-a născut politeismul, monoteismul, iar printre pământeni, interpușii (slujitorii) între om și dumnezeire. Astfel biserica s-a constituit, s-a întărit și a ajuns dominantă în viața societății.

Hibeale acestei instituții atotputernice – lăcomia (vezi clerul ortodox), intoleranța (vezi Inchiziția), ipocrizia (vezi celibatul la catolici), conjugate cu tendința omului de a descoperi noi orizonturi, au condus progresiv spre secularizarea spațiului social. Renașterea, Reforma, revoluția industrială, curentele de expresie atee (comunismul) au caracterizat acest lung răstimp de coabitare religie – secularizare. Și de o parte și de alta, filonul creativ a fost copleșitor, doar că societatea omenească merge înainte. Omul se autodepășește permanent. Așa s-a născut inteligența artificială.

În clipa de față cele trei forme esențiale de manifestare a creativității, a disponibilităților omului, coexistă. Privite holistic și obiectiv, cea dintâi regresează, cea din urmă e în ascensiune. Peste 200 de ani, oamenii viitorului vor fi în măsură să aprecieze care dintre cele trei forme a devenit istorie. Asta dacă aceiași minte omenească, în căutare veșnică de noi orizonturi, nu va inventa o armă menită să șteargă orice urmă de viață pe Pământ. Qui vivra, verra!

1. În ultimele decenii, ipoteza secularizării a fost discutată în conjuncție cu teza religiilor seculare – mai precis, teza potrivit căreia ideologiile moderne precum socialismul, nazismul sau chiar corectitudinea politică sunt asemeni unor religii imanente, care încearcă să își îndeplinească scopul ultim, transformea naturii umane, în lumea de aici. Cum vă raportați la această idee? Cât de utilă credeți că este teza religiilor seculare pentru înțelegerea fenomenelor cu care ne confruntăm astăzi?

Capacitatea de adaptare a bisericii e uimitoare. Și gestul privește precumpănitor relația cu marea masă a credincioșilor. Ca să restrângem discuția doar la creștinism, catolicii s-au arătat mult mai suplii. Ortodoxia a rămas conservatoare, reticentă la acceptarea noului (vaccinare, amprentare, identificare optică), cultivând un naționalism agresiv și păstrând o relație ambiguă cu statul (de care teoretic e separată): practică totuși povața "Să dăm Cesarului...". În același timp, într-o societate secularizată religia însăși își diversifică exprimarea (între altele, prin secte). Prin urmare, religie tradițională, secularizare, religii secularizate – iată un concept de durată.

2. Ce părere aveți despre ideea conform căreia procesul secularizării a început odată cu războaiele religioase din secolul al XVII-lea și, mai ales, odată cu încheierea lor, care a însemnat și reîntemeierea ordinii politice și sociale pe alte fundamente decât cele religioase? Considerați că această întemeiere este dezirabilă și sustenabilă pe termen lung pentru o societate?

Secularizarea a început încă de la coagularea sistemului creștin, ca o negare dialectică, doar că pentru înțelegerea pleneră a fenomenului e necesară adăugarea unor multiple elemente și plasarea lui în context istoric corespunzător.

3. Credeți că Biserica mai poate avea sau ar mai trebui să aibă vreun rol în spațiul public într-o societate democratică, liberală și capitalistă? Dacă da, care ar fi acesta și cum ar trebui să se manifeste la nivel practic? Dacă nu, cum credeți că ar să trebui să se raporteze aceasta la societatea în care trăim?

Biserica va juca un rol determinant în spațiul public, atâta vreme cât își păstrează capacitatea de adaptare. Participarea crescută la educare, asistența socială și sanitară, restaurarea patrimoniului cu implicații religioase vor fi probabil, în viitor, mai prețioase decât ritualul consumat formal în spațiul sacru.

Imagine: Caravaggio – „St. Jerome Writing” (1607); Sursa: Wikimedia Commons